

Киселева А.А.

аспирант кафедри основ архітектури і ДАС

Одесская государственная академия
строительства и архитектуры

ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ PUBLIC ART ОБЪЕКТОВ В АРХИТЕКТУРНО-ИСТОРИЧЕСКОЙ СРЕДЕ ГОРОДА КИЕВА

Аннотация. В статье рассматриваются тенденции и перспективы развития public art в архитектурно-исторической среде Киева.

Ключевые слова: public art, архитектурно-историческая среда, монументальная скульптура, общество.

Анотація. Кісельова А.А. Тенденції розвитку public art об'єктів в архітектурно-історичному середовищі міста Києва. У статті розглядаються тенденції та перспективи розвитку в АІС Києва.

Ключові слова: public art, архітектурно- історичне середовище, монументальна скульптура, суспільство.

Summary. Kiseleva A.A. *Tendencies of development public art objects in the architectural - historical environment of city of Kiev.* In article reviews trends and development prospects of public art in AHE of Kiev.

Keywords: public art, architectural-historical environment, monumental sculpture, society.

Цель работы. Выявить особенности и перспективы развития public art в общественном пространстве городов Украины.

Задача работы.

- Раскрыть термин «public art».
- Проанализировать особенности и формы развития public art в городской среде.
- Выявить проблемы развития public art в общественной среде городов Украины.

Постановка проблемы. Украинский вариант public art – явление возникшее относительно недавно. В настоящее время происходит осмысление его формообразующего потенциала в активизации и структурировании визуальной коммуникации архитектурной среды.

Только в середине 1990-х словосочетание public art вошло в словарь российских специалистов практически непереводаемой калькой с английского. Термин «public art» буквально переводится как «общественное искусство». Тождественность между термином «public art» и его переводом приводит к утере хронологического, культурологического и эстетического содержания, и становится просто синонимом монументального искусства, нивелируя важный момент взаимодействия с обществом. Поэтому в работе используется термин без перевода, так же как вошел без перевода в научный глоссарий термин «contemporary art».

Public art является искусством пространств без какого-либо определенного собственника, мест «общественного пользования». Public art не может находиться в пределах частной галереи, в доме, оно исключает владельца — частного или корпоративного. В противоположность музейным экспонатам оно, помимо собственно эстетической ценности, обладает неким объединяющим началом.

Ярким примером «общественной скульптуры» является мемориальное искусство. Однако после II Мировой войны он, как вид монументальной скульптуры, оказался на перепутье различных идеологических и творческих устремлений. Возможно, наиболее яркий и внешне впечатляющий образец мемориала послевоенного времени был предложен советским искусством. Он характеризовался прежде всего реалистическим характером художественного решения с акцентировкой внешней экспрессии и выражением пластических идей через подавляющий масштаб.

Пафосный реализм скульптуры Советского Союза ассоциировался с конкретными политическими доктринами. Это в значительной степени вызывало скептическое отношение к такому способу художественного выражения в искусстве Западной Европы и США. В то же время именно фигуративный способ пластической репрезентации оставался (и остается) наиболее адекватным и понятным путем обращения к широкой аудитории.

В этом смысле характерен один из наиболее известных примеров, связанных с историей «общественного искусства», – конкурс на проект Памятника неизвестному политическому заключенному (1951), который должен был стать альтернативой советским военным монументам. В итоге, наиболее амбици-

Надійшла до редакції 31.10.2011

озный проект «общественного искусства» – не был практически осуществлен.

Характерно, что уже к 1960-м годам public art стало восприниматься неким статусным символом крупных корпораций и офисных зданий, выработав к этому времени такую форму, как американский plaza art. Не приобретающей какой-либо определенной роли или хотя бы определенной формы, к началу 1960-х годов оно в основном определялось не обществом, а заказчиками.

В идейном смысле понятие «public art» («общественное искусство») в основном заменилось понятием «art in public places» («искусство в обществе»). Вторая категория может занимать то же место, что и первая, но только временно. В этом заключается следующая проблема — проблема собственности. Public art (общественное искусство) может быть предметом исключительно общественной, коллективной собственности. Art in public place (искусство в обществе) ассоциируется прежде всего с творчеством художника, то есть продолжает принадлежать ему. Во второй половине XX в. именно это «частное» искусство стало использоваться для временного и постоянного экспонирования в общественных местах, как бы заполняя пробел, оставленный после невозможности реализации идеи подлинного public art. В связи с этим понятие public art можно использовать лишь условно, особенно в нашей ситуации, так как статус художественного произведения и роль автора до сих пор малоактуальны и труднопонимаемы публикой.

В постсоветском искусстве 1990–2010-х годов public art (точнее, то, что можно условно считать таковым) наиболее явно проявил себя в городской интерактивной скульптуре, движении коллективных художественных жестов радикального характера, а также в том, что можно по аналогии с западными образцами назвать site-specific art, – в искусстве, непосредственно связанным с местом, средой собственного появления.

В результате исчезновения идеологических установок, а также благодаря появлению частного амбициозного капитала, новых региональных лидеров, стремящихся оставить след в истории, украинские города начиная с середины 1990-х наполняются многочисленными образцами городской скульптуры самых разнообразных форм. В большинстве своем она носит китчевый характер и в минимальной степени является проявлением индивидуальной художественной позиции. Традиция установки подобных композиций пришла с Запада, где во многих городах наряду с высокохудожественными памятниками можно увидеть однотипные объемные изображения животных, разных забавных персонажей, композиции интерактивного характера. Также в украинской «общественной скульптуре» продолжает свою жизнь традиция создания пафосных монументов, посвященных выдающимся государственным и культурным деятелям или же каким-либо значимым историческим событиям.

Во многом появление в Одессе и Киеве многочисленных статуй, чье количество, кажется, перекрывает все созданное в этих городах за всю их историю, связано с личностью и индивидуальными предпочте-

ниями местных властителей и меценатов, по-своему покровительствующих искусствам. Например в Одессе – это памятник «Золотое дитя» Эрнста Неизвестного на площади Морвокзала, памятник Кивалову С.В., установленный на территории Международного гуманитарного университета (МГУ) и конечно же ряд скульптур, находящихся в пределах Литературного музея. Прототипом интерактивной скульптуры в Днепропетровске стал бизнесмен Аксельрод Г. В столице появился памятник «Вечный Киев», на пересечении улиц Крещатик и Прорезной стоит памятник выдающемуся театральному режиссеру Лесю Курбасу. Здесь же нашлось место для памятника литературному герою Паниковскому и Проне Прокоповне.

Если сравнивать сложившуюся на сегодняшний день ситуацию в городской скульптуре с советскими временами, то очевидным будет, с одной стороны, резкое увеличение количества воздвигаемых бронзовых и каменных композиций на улицах, площадях, скверах и парках, с другой — предельное размывание вкусовых и профессиональных критериев, что, к сожалению, ведет к деградации данного вида искусства.

Наибольшее количество памятников украинской городской скульптуры новейшего времени находится прежде всего в Киевской области, за ней лидируют Одесская, Днепропетровская, Запорожская, Харьковская и Львовская (рис.1). В каждой из этих областей работают свои мастера жанра, в каждом есть определенная иерархия скульпторов, получающих те или иные заказы.

Наиболее показательным примером является деятельность (по количеству и масштабу установленных в городе произведений) скульпторов Киева. Киев, с его вековой историей и современным быстрым развитием, постепенно раскрывает присутствие public art, а также понимание его необходимости: от эстетической до социальной.

Пионерами украинского public art можно считать художников как Виктор Сидоренко, Владимир Белоконь и Жанна Кадырова, которые в абсолютно разных произведениях public art доносят его философию.

Виктор Сидоренко является одним из лидеров Современного Украинского Искусства. Его путь от реализма к неоавангардизму — это в первую очередь дань полной свободе творчества последнего поколения, выросшего и работавшего при тоталитарном режиме. Время, Память и История — центральные идеи его проектов, экстраполирующие свою поливариантность и различные прочтения в язык визуальных образов и конструкций. В сферу творческих интересов художника входят специфические реалии нашего времени - проблемы памяти, наследие посттоталитарных рудиментов, вопросы идентификации личности в современном все более усложняющемся мире, перспективы человека в новой глобализационной модели жизнеустройства.

Владимир Белоконь - известный художник-кузнец, который работает с предметами из металла. Его работы отличаются оригинальными идеями («Ослик педальный», «Беременный гвоздь»). Одно из главных направлений его творчества - городская скульптура.

Среди работ «Влюбленные Фонари», «Скамеечка со стульчиками-детками», «Дерево12 стульев», «Ожившая Спичка».

Жанна Кадырова - инициатор художественных групп, выставок, акций. Работает в разных жанрах современного искусства – инсталляция, перформанс, графика. Скульптурные арт-объекты Кадыровой, выполнены в редкой для нового времени технике - кафельной плитки, цемента и металлического каркаса. Среди работ «Памятник», «Сантехник», «Мусорный мешок», «Яблоко», «Знак», «LM», «Глобус».

В городе формой экспериментов public art уже давно становятся малые архитектурные формы. Они появляются на Хрещатике («Отдыхающие стулья» Владимира Белокопя), в парке Шевченко, где в июле 2010 года состоялся конкурс «Kiev Fashion Park» на эксклюзивные скамейки. Инициатором конкурса явился один из соучредителей UPW Александр Соколовский, который отметил: «Для многих людей важно, чтобы Киев стал лучше, краше. Мы гордимся своим городом, понимаем, что данный проект заинтересовал не только киевлян, и многие серьезные бизнесмены из разных городов уже видят этот проект, и возможно, вскоре подобные появятся и в других городах Украины».

Появление в городском пространстве сильных произведений актуального искусства несвойственно украинской ситуации, однако есть несколько заме-

чательных примеров и подобного рода. Это — ежегодный фестиваль «Fine Art Ukraine», проходящий ежегодно в Киеве с 2006г, ярмарка современного искусства «Арт-Киев Контемпорари», ежегодные фестивали живых скульптур, которые проходят в разных городах Украины и т.д. Каждый год фестивали представляют сбалансированную картину развития современного искусства.

Выводы. Если обобщить тенденции, связанные с public art на Украине, то становится очевидным, с одной стороны, желание многих художников работать в этом направлении, с другой же — неготовность общества и власти принимать такого рода культурные явления. Предстоит еще много времени, чтобы в сознании украинской публики современные формы художественного выражения нашли широкое понимание и поддержку. И только в этом случае можно будет действительно говорить об украинском варианте «общественного искусства», а не об отдельных более или менее удачных примерах, формально соответствующих качествам данного направления.

Литература:

1. Moldan Cb. K.K. Public art: Teory, Practice and Populism. - Melbourn: Oxford, 2008. - 210с.
2. ART UKRAIN №2(21): Кто есть кто на большом скульптурном салоне. - Киев, 2011.-30с.

Кисельова К.О.

к.т.н., доцент КНУКіМ

Київський національний університет
культури і мистецтва

МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ МОРФОЛОГІЧНОГО АНАЛІЗУ В МОДЕЛЮВАННІ ОДЯГУ

Анотація. Розглянуті потенціальні можливості використання методу морфологічного аналізу при проектуванні одягу.

Ключеві слова: метод морфологічного аналізу, дизайн одягу.

Аннотация. Киселёва Е.А. Возможности использования метода морфологического анализа в моделировании одежды. Рассмотрены потенциальные возможности использования метода морфологического анализа при проектировании одежды.

Ключевые слова: метод морфологического анализа, дизайн одежды.

The summary: Kyselyova K. The use possibilities of a morphological analysis method's in a fashion design. Potential possibilities of use of morphological analysis method's in a fashion design.

Keywords: a method of the morphological analysis, fashion design.

Дизайн у сучасному житті займає дуже важливе місце. В оцінці одягу незмінно присутнім є такий параметр, як дизайн. Таки характеристики, як модність, вишуканість, елегантність, оригінальність можуть як підвищити цінність речі, так і різко її знизити, незважаючи на інші безумовні достоїнства. Професія дизайнера стала однією з наймодніших. В десятках ВУЗів відкрита підготовка за спеціальністю «дизайн». Проводяться вітчизняні та міжнародні конкурси, фестивалі, виставки, наукові конференції, створені кафедри, ради, центри, курси, фірми дизайну по різним напрямкам. Ця підвищена значимість дизайну в сучасній культурі потребує теоретичного осмислення та вдосконалення наукової бази дизайну.

Постановка проблеми. В сучасному суспільстві, об'єкти дизайну, до яких належить одяг, невід'ємно пов'язані з розвитком новітніх технологій, обумовлені об'єктивними законами розвитку науки, техніки, культури споживання. Прискорення темпу життя, інтенсивність процесів проектування одягу, обмеженість часу від виникнення ідеї до її тиражування, вимагає від фахівця миттєвої реакції на будь-які найменші зміни в уподобаннях споживачів. Для постійної генерації нових ідей необхідні знання як традиційних так і новітніх методів ведення дизайн-процесу, обов'язковий практичний досвід проведення наукових та маркетингових досліджень, вміння використовувати їх результати.

Науковий підхід передбачає постановку проблеми, дослідження, аналіз та пошук оптимального рішення. Але дизайн не можна звести до таких категорій, йому завжди необхідна заснована на відчуттях сторона творчого процесу. Інтуїцію важко визначити як процес або здібність, тим не менше її вплив на дизайн є досить суттєвим. Отже потрібні такі наукові методи, які дають простір для інтуїтивного мислення. Саме таким методом – є метод морфологічного аналізу або морфологічного ящику, який відкриває перед дизайнерами дуже широкі можливості.

Зв'язок з науковими програмами. Згідно ст.45 Закону України «Про освіту», «науково-дослідна робота є складовою частиною підготовки фахівців». Згідно ст. 16 Закону України «Про наукову та науково-технічну діяльність», «наукова діяльність є невід'ємною складовою частиною навчального процесу вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам наукової підготовки у вищій школі присвячені роботи Баскакової А.Я., Туленкової Н.В.[1], Білухи М.Т. [2], Крушельницької О.В. [3], Лудченко А.А., Лудченко А.Я., Приймак Т.А.[4], Пятницької-Позднякової І.С.[5], але ці роботи розглядають лише загальні напрямки, не враховуючи спеціалізацію. Серед робіт, в яких розглянуто безпосередньо метод морфологічного аналізу можна виділити роботи Титова В.В. [6], Чуса А.В., Данченко В.Н. [7]. Докладно розглянуто цей метод у роботі Джонс Дж.К.[8].

Незважаючи на те, що про морфологічний аналіз написано дуже багато, його можливості використання ще не вичерпані. Морфологічному аналізу в дизайні одягу взагалі приділялося мало уваги, але саме цей

Надійшла до редакції 20.10.2011

метод проектування відкриває широкі можливості і залучення наукових методів для підготовки дизайнерів у вищій школі, і ведення подальшої проектної діяльності [9]. Цей метод дозволяє відкрити нові можливості, зробити роботу цікавою, то отримати наприкінці достойний творчий результат.

Мета роботи. В якості головної задачі для дизайнера одягу виступає розробка оригінального одягу, який би максимально задовольняв вимоги споживачів, як естетичні так і утилітарні. Отже, цінність будь якого продукту дизайну визначається двома напрямками красою та користю, які виражаються в технічній та естетичній складовій предмету. Поняття користі у відношенні до одягу, змінюється дуже повільно. Як і в прадавні часи одяг повинен захищати від небажаного впливу оточуючого середовища й дозволяти ефективно виконувати роботу, для якої він передбачений і т.ін. Але навіть дуже корисна річ може бути нікому не потрібна тому, що поняття краси в сучасному світі змінюється дуже швидко. Отже, незважаючи на постійність попиту концепції пропозицій потребують постійного оновлення. Цінність одягу мінлива, то, що було дуже актуальним ще рік тому, за дванадцять місяців, а той раніше, втрачає в очах споживачів більшу частину вартості. Індустрія моди, розвиваючись шаленими темпами, потребує постійного пошуку нових образів, що вимагає від дизайнерів генерації великої кількості ідей. Метод морфологічного аналізу може допомогти дизайнерам у вирішенні цієї задачі.

Виклад основного матеріалу. Метод морфологічного аналізу був розроблений астрономом Ф. Цвіккі для ракетобудування [6]. Суть методу полягає в тому, що формулювання проблеми може бути розкладене на параметри, а кожен параметр може бути розбитий на ряд значень, причому будь-яке сполучення значень параметра вважається принципово можливим.

Галузь використання морфологічного аналізу вирішення творчих завдань в багатоваріантному полі. Багатоваріантність виникає тоді, коли вже є багато існуючих рішень, від яких можна відштовхнутися. Морфологічний аналіз дозволяє використовувати наявність великої кількості існуючих прикладів, правил, параметрів завдання для отримання нового рішення.

Метод передбачає виконання робіт у п'ять етапів: точне формулювання задачі, що підлягає рішенню; упорядкування списку всіх морфологічних ознак, тобто всіх важливих характеристик об'єкта, його параметрів, від яких залежить рішення проблеми і досягнення основної цілі; розкриття можливих варіантів по кожній морфологічній ознаці шляхом упорядкування матриці; визначення функціональної цінності всіх отриманих варіантів рішень, вибір найбільш раціональних рішень.

Специфіка концепції будь-якого дизайн-продукту закладається в тому, що вона знаходить своє втілення по-перше у візуальній формі, а не у вигляді тексту. Дизайнер проектує завершені форми, враховуючи, що форма це суть предмету: по формі визначається специфічність речі та її відмінність від інших речей. Форма складає й систему зовнішніх зв'язків предмету. Кожна форма існує в ланцюгу перетворень в більш

складну. Чим більш повним є підхід дизайнера, тим більше він враховує можливість входу одиначної речі в систему – костюм, колекцію й т.ін.. Творчі концепції дизайнерів, як правило не існують окремо, а вписуються у певний напрямок загальних тенденцій. Які диктують не тільки домінуючу форму й кольорову гамму, а й вибір манекенниць, музичне й просторове оформлення. Але, оскільки з сімдесятих років ХХ ст. єдиного напрямку розвитку моди немає, домінує плюралізм й декілька стильових напрямків існують одночасно, - кожен дизайнер може обрати власні «вихідні точки». Отже, основною задачею дизайнера одягу – є розробка оригінальної концепції (форми) моделі, інтегрованої в колекцію, яка в свою чергу відповідає загальним напрямкам моди.

Для розробки концепції колекції – основного загального принципу, що пронизує всю колекцію, необхідно чітко окреслити сегмент ринку, на який буде розрахована колекція, зібрати достатню кількість інформації про джерело натхнення й проаналізувати перспективні тенденції моди.

До списку морфологічних ознак моделей, які характеризують перспективні тенденції моди можна віднести: стильову та образну характеристики; призначення; вид асортименту; геометричний вид форми в цілому та її частин; ступінь прилягання форми по основних конструктивних поясах; довжину; пропорції; ритм елементів форми; симетричність/асиметричність елементів форми; колір; наявність знакових елементів; розміщення композиційного центру; крій; напрямок, розташування та форму ліній членувань; вид та розташування конструктивно-декоративних елементів; вид засобів формоутворення; вид та фактура матеріалів; форма та характер малюнку на поверхні; напрямок, розташування та форму декоративних ліній; вид оздоблення; вид та розташування доповнень та аксесуарів; зачіски й макіяж й т.ін.

До списку морфологічних ознак, що характеризують джерело натхнення можуть бути віднесені (в залежності від характеру джерела): стильова та образна характеристики; геометричний вид форми в цілому та її частин; пропорції; ритм елементів форми; симетричність/асиметричність елементів форми; колір, наявність знакових елементів, розміщення композиційного центру, напрямок, розташування та форму конструктивних та декоративних ліній; вид та розташування елементів форми; вид засобів формоутворення; вид та характеристики конструктивного устрою, вид та характеристики технологічних прийомів; вид та фактура матеріалів; форма та характер малюнку на поверхні; вид оздоблення т.ін.

Для формування морфологічної матриці обов'язково потрібно скоротити об'ємний список морфологічних ознак, обрати ті, які більш важливі для вирішення поставленої в ході роботи конкретної задачі. Наприклад: може вирішуватися тільки загальна форма моделі, її колір, розташування та напрямок ліній членувань, розташування та вид конструктивно-декоративних елементів; вид матеріалу. Нажаль, навіть при скороченні морфологічних ознак, таблиця виглядає досить об'ємно, оскільки більшість характеристик

потрібно представляти не тільки в описовій, але й у візуальній формі.

Для більш зручної роботи морфологічні ознаки можна розміщувати на окремих листках–лінійках. Кожен лист представляє певну галузь вирішення проблеми. Наприклад: з аналізу модних тенденцій можуть бути обрані листок–лінійка загальних форм, листок–лінійка крою, листок–лінійка знакових елементів, листок–лінійка конструктивно-декоративних сполучення кольорів, а з аналізу джерела натхнення сформовані листок–лінійка напрямку ліній членувань, листок–лінійка методів формоутворення, листок–лінійка видів матеріалів. Бажано обирати цікаві варіанти рішень для представлення в таблиці. Після формування листків–лінійок вільно компонуюємо окремі морфологічні ознаки, випикуємо та замальовуємо цікаві варіанти, перевіряємо відповідність завданню. На цьому етапі включається механізм інтуїтивного мислення, оскільки в процесі роботи створюється безкінечна чисельність потенційно задовільних комбінацій. Обравши найцікавіші рішення, можна проаналізувати та розширити список морфологічних ознак й повторити синтез.

Висновки. Сьогодні ринок предметів першої необхідності уходить в минуле. Бум рутинних покупок «по-необхідності» залишений позаду новим ринком – ринком «емоційних покупок». Дизайн, враховуючи призначення й функціональність речі, робить акцент на оригінальності формальних ознак (пластиці, кольорі, фактурі), на емоційний вплив речей, їх ефектність та новизну. Досягти цих якостей за обмежену кількість часу може допомогти залучення до творчої роботи методів наукового пошуку.

На перший погляд, в морфологічному аналізі творчість відходить на задній план, зводячи все до механічних комбінацій, але це не так. Основною ідеєю морфологічного аналізу є упорядкування процесу пропозиції та розгляду різних варіантів рішення задачі. Головне закладається в тому, що завжди є варіанти, які раніше не розглядалися, хоча проблема вирішувалася безкінечне число раз.

Література:

1. Баскаков А.Я., Туленков Н.В. Методология научного исследования: Учеб. пособие. – К.: МАУП, 2002. – 216 с.
2. Білуха М.Т. Методология научных исследований: Підручник. — К.: АБУ, 2002. – 480 с.
3. Крушельницька О.В. Методология та організація наукових досліджень: Навчальний посібник. – К.: Кондор, 2003. – 192 с.
4. Лудченко А.А., Лудченко А.Я., Примак Т.А. Основы научных исследований: Учеб. пособие. – К.: Знание, 2000. – 114 с.
5. П'ятницька-Позднякова І.С. Основы научных исследований у вищій школі: Навчальний посібник. – К.: ЦНЛ, 2003. – 116 с.
6. Титов В.В. Морфологический поход / В.В. Титов [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.methodolog.ru/00915/00915.html>
7. Чус А.В., Данченко В.Н. Основы технического творчества. - Киев-Донецк: Вища школа, 1983. - 184 с
8. Джонс Дж. К. Методы проектирования: Пер. с англ.-2-е изд., доп.- М.: Мир, 1986. – 326 с.
9. Гардабхадзе І.А., Кисельова К.О. Науково-дослідна робота студентів за спеціалізацією: «дизайн одягу» у вищій школі// Вісник КНУТД. – 2011. - №2 – С.215-220.